

Силабус навчальної дисципліни
«Економіка і управління національним господарством»

Ступінь вищої освіти – третій (освітньо-науковий)

Рік навчання: 2, **Семестр:** 3

Кількість кредитів: 5

Мова викладання: українська

Підсумковий контроль - диференційований залік

Форма проведення занять лекції, семінарські заняття

Назва курсу	Економіка і управління національним господарством
Викладач	д.е.н., професор Лазебник Л.Л.
Контактний тел.	050-180-88-16
E-mail:	l.l.lazebnyk@dpu.edu.ua
Електронна версія курсу	https://moodle.dpu.edu.ua/course/view.php?id=776
Консультації	Онлайн- консультації: - перший і третій вівторок місяця, з 14.00 до 15.00 Посилання на спеціальний форум: https://meet.google.com/vut-hftz-skc

Коротка анотація до курсу - дисципліна «Економіка і управління національним господарством» спрямована на формування у здобувачів вищої освіти теоретичних знань щодо використання методичного апарату для аналізу стану та перспектив розвитку національної економіки.

1. Формат курсу – очний, змішаний.

2. Компетентності, які мають бути сформовані в результаті опанування навчальної дисципліни. Вивчення цього вибіркового курсу спрямоване на опанування здобувачами вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня здатності визначати та розв'язувати складні економічні задачі та проблеми, приймати відповідні аналітичні та управлінські рішення у сфері економіки в умовах високого ступеня мінливості ринкового середовища, яка сприяє формуванню майбутніх науково-педагогічних кадрів у галузі економіки і управління, необхідного для успішної роботи у ринкових умовах сучасної України.

Здобувачі вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня повинні володіти такими програмними компетентностями:

загальними:

здатність продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми у сфері економіки, а також проводити власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне

значення, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики;

здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;

здатність генерувати нові ідеї (креативність);

здатність розв'язувати комплексні проблеми економіки на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності;

здатність виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання в економіці та дотичних до неї міждисциплінарних напрямках і можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях з економіки та суміжних галузей;

здатність усно і письмово презентувати та обговорювати результати наукових досліджень та/або інноваційних розробок українською та англійською мовами;

здатність обґрунтовувати та готувати економічні рішення на основі розуміння закономірностей розвитку соціально-економічних систем і процесів із застосуванням математичних методів та моделей;

здатність ініціювати, розробляти і реалізовувати комплексні наукові проекти в економіці та дотичні до неї міждисциплінарні підходи, проявляти лідерство та відповідальність при їх реалізації; комерціалізувати результати наукових досліджень та забезпечувати дотримання прав інтелектуальної власності.

3. Результати навчання – в результаті вивчення дисципліни «Економіка і управління національним господарством» у здобувачів вищої освіти будуть сформовані теоретичні знання, навички і компетенції при розв'язанні сучасних проблем економіки, зокрема:

мати передові концептуальні та методологічні знання з економіки, управління соціально-економічними системами і на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення фундаментальних і прикладних досліджень на рівні світових досягнень з відповідного напрямку;

глибоко розуміти базові (фундаментальні) принципи та методи економічних наук, а також методологію наукових досліджень, створювати нові знання у сфері економіки з метою досягнення економічного та соціального розвитку в умовах глобалізації;

розробляти та досліджувати фундаментальні та прикладні моделі соціально-економічних процесів і систем, ефективно використовувати їх для отримання нових знань та/або створення інноваційних продуктів у економіці та дотичних міждисциплінарних напрямках;

вільно презентувати та обговорювати з фахівцями і нефахівцями результати досліджень, теоретичні та практичні проблеми економіки

державною та іноземною мовами, кваліфіковано відображати результати досліджень у наукових публікаціях у провідних наукових виданнях;

планувати і виконувати емпіричні та/або теоретичні дослідження у сфері економіки та з дотичних міждисциплінарних напрямів, критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми;

формулювати і перевіряти гіпотези; використовувати для обґрунтування висновків належні докази, зокрема, результати теоретичного аналізу, емпіричних досліджень і математичного та/або комп'ютерного моделювання, наявні літературні дані.

4. Обсяг курсу

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	26
семінарські заняття	24
самостійна робота	97
індивідуальна робота	3

Технічне й програмне забезпечення /обладнання – навчання в змішаному форматі передбачає наявність у аспіранта комп'ютера з підключенням до Інтернету для можливості брати участь в онлайн-заняттях.

5. Політика курсу – дотримання академічної доброчесності відповідно до «Положення про академічну доброчесність в ДПУ».

6. Схема дисципліни

Години	Тема, план	Форма заняття та діяльності (лекція, семінар, практична робота, лабораторна робота самостійна, дискусія, групова робота)	Результати навчання	Вага оцінки (кількість балів)
6	Тема 1. Національна економіка: загальне та особливе Предмет, методологія і завдання вивчення національної економіки. Функції національної економіки як науки. Поняття та сутність національної економіки. Національна економічна система. Еволюція розвитку національної економічної системи. Структура національної економіки: сутність,	2 лекції, семінар: Участь в дискусії на семінарах, тест, бліц опитування, презентація	Вивчити предмет, методологію і завдання дослідження національної економіки. Зрозуміти сутність, еволюцію та структуру національної економіки. Визначити відмінності між національними економічними системами. Зрозуміти ознаки та моделі розвитку національних економік.	3

	умови її формування. Основні види структури національної економіки. Загальні та особливі риси національної економічної системи. Ознаки та моделі розвитку національних економік. Глобалізація та її наслідки для розвитку національних економік.			
4	Тема 2. Економічні теорії та базисні інститути національної економіки Економічні теорії епохи доринкової економіки. Економічні теорії епохи нерегульованої ринкової економіки. Економічні теорії регульованої ринкової економіки. Поняття та сутність базисних інститутів національної економіки. Категорії, що обмежують коло базисних економічних інститутів. Взаємозв'язок базисних економічних інститутів та його специфіка. Обіг базисних економічних інститутів.	Лекція, семінар: Участь в дискусії на семінарах, тест, бліц опитування, презентація	Знати економічні теорії епохи доринкової економіки, нерегульованої ринкової економіки та регульованої ринкової економіки Орієнтуватися щодо базисних інститутів національної економіки. Добре знати критерії, що обмежують коло базисних економічних інститутів.	3
4	Тема 3. Теорія суспільного добробуту та соціально-ринкової економіки Економічна теорія добробуту. Суспільний добробут: поняття та сутність. Соціальна захищеність громадян як фундамент суспільного добробуту. Оцінка суспільного добробуту. Фінансове забезпечення суспільного добробуту. Суспільний добробут в умовах інтеграційних процесів. Теорія суспільного добробуту як основа для формування принципів суспільних відносин, спрямованих на зближення влади й людини, обмеження впливу зовнішніх умов і випадковостей на рівень її життя. Формування концепції держави добробуту та соціально-орієнтованої ринкової економіки. Характерні риси та	Лекція, семінар. Участь в дискусії на семінарах, презентація, тест, бліц опитування	Систематизувати і вивчити зовнішні та внутрішні фактори впливу на формування економіки суспільного добробуту. Знати поняття та сутність суспільного добробуту. Мати уявлення щодо методів оцінки суспільного добробуту. Знати способи обчислення фінансового забезпечення суспільного добробуту. Володіти знаннями щодо характерних рис та критеріїв соціально-орієнтованої ринкової економіки.	3

	критерії соціально-орієнтованої ринкової економіки. Характеристика теорій соціально-орієнтованої ринкової економіки. Індикатори рівня і якості життя населення. Індекс людського розвитку.			
4	Тема 4. Характеристика економічного потенціалу Поняття та сутність економічного потенціалу держави. Структурні елементи економічного потенціалу та їх склад. Джерела економічного потенціалу. Функціональна спрямованість економічного потенціалу. Чинники впливу на економічний потенціал. Оцінка економічного потенціалу держави. Конкурентоспроможність національної економіки. Інноваційний потенціал держави. Інвестиційний потенціал держави. Напрямки реалізації економічного потенціалу України.	Лекція, семінар. Участь в дискусії на семінарах, презентація, тест, бліц опитування	Розуміти сутність сутність економічного потенціалу держави. Знати характеристику склад і структурні елементи економічного потенціалу. Знати і вміти охарактеризувати джерела економічного потенціалу. Розуміти функціональну спрямованість економічного потенціалу. Розуміти сутність і значення інноваційного та інвестиційного потенціалу держави. Мати уявлення про напрямки реалізації економічного потенціалу України.	3
4	Тема 5. Інституційні чинники розвитку національної економіки Сутність та різновиди чинників розвитку національної економіки. Поняття та види інституційних чинників розвитку національної економічної системи.	Лекція, семінар. Участь в дискусії на семінарах, обговорення Case study, виконання практичних вправ	Знати різновиди чинників розвитку національної економіки. Розуміти сутність економічного розвитку, його відмінність від економічного зростання Знати види інституційних чинників розвитку національної економічної системи.	3
4	Тема 6. Функціонування інфраструктури національного ринку Поняття та сутність інфраструктури національного ринку. Складові елементи інфраструктури національного ринку. Інфраструктурне середовище національного ринку та його склад. Функції інфраструктури національного ринку.	Лекція, семінар. Участь в дискусії на семінарах, обговорення Case study, виконання практичних вправ Підготовка та захист самостійного індивідуального проекту, презентація	Знати сутність та складові елементи інфраструктури національного ринку. Розуміти сутність та складові елементи поняття інфраструктурного середовища національного ринку. Знати проблеми та перспективи розвитку інфраструктури національного ринку в сучасних умовах господарювання.	3

	Проблеми та перспективи розвитку інфраструктури національного ринку в сучасних умовах господарювання.			
4	Тема 7. Державність та державне управління економікою Державність та проблеми її становлення. Зміст державного управління економікою. Функції державного управління економікою. Суб'єкти і об'єкти державного управління економікою. Державність господарського законодавства. Проблеми та перспективи розвитку державного управління економікою. Державне управління в трансформаційному процесі.	Лекція, семінар. Участь в дискусії на семінарі, виконання практичних вправ, обговорення Case study	Мати уявлення про державність та проблеми її становлення. Знати зміст, суб'єкти і об'єкти державного управління економікою. Розуміти функції державного управління економікою.	3
4	Тема 8. Демократія, економічна свобода та економічний порядок Поняття та сутність демократії. Принципи демократії. Види демократії. Характеристика моделей демократії. Демократичне суспільство. Народовладдя як цінність демократії. Економічна свобода та економічних порядок. Новий економічний порядок. Економічна свобода в умовах невизначеності.	Лекція, семінар. Участь в дискусії на семінарі, виконання практичних вправ, обговорення Case study	Знати сутність, принципи та види демократії. Вміти характеризувати різні моделі демократії. Мати уявлення, що означає «демократичне суспільство». Розуміти значення народовладдя для розвитку демократії.	3
4	Тема 9. Структурна перебудова економіки Економічні передумови структурної перебудови економіки. Структурна перебудова економіки: поняття, сутність та ресурси. Структурна політика держави та її стратегічні орієнтири. Концептуальні принципи структурної перебудови. Методи оцінки структурних зрушень на макрорівні. Національні пріоритети структурної перебудови. Структурна перебудова економіки на	Лекція, семінар. Участь в дискусії на семінарі, виконання практичних вправ, обговорення Case study	Знати поняття, сутність та ресурси структурної перебудови економіки. Розуміти сутність, складові елементи та стратегічні орієнтири структурної політики держави. Знати методи оцінки структурних зрушень на макрорівні. Виконати індивідуальну роботу на одні з тем: «Структурна модернізація економіки: можливість повоєнного кидка»; «Політика повоєнного відновлення держави та її стратегічні орієнтири»;	13 (3 за підготовку до семінару, 10 – за виконання індивідуальної роботи)

	основі інноваційної моделі розвитку. Організаційно-економічне забезпечення структурної перебудови. Фінансові джерела структурної перебудови.		«Концептуальні принципи повоєнної економічної перебудови» № Національні пріоритети структурної перебудови. «Структурна перебудова економіки на основі інноваційної моделі розвитку»; «Фінансові джерела повоєнного відновлення економіки України».	
4	Тема 10. Програмування та прогнозування національної економіки Програмування національної економіки: поняття, принципи, етапи проведення. Види державних програм (планів). Державна програма (план) економічного та соціального розвитку України. Переваги та недоліки окремих різновидів державних програм (планів). Зарубіжний досвід програмування національної економіки. Прогнозування тенденцій розвитку національної економічної системи: поняття, принципи, функції. Схема проведення процесу прогнозування. Характеристика методів прогнозування національної економіки. Державний прогноз економічного та соціального розвитку України. Нормативно-правове забезпечення програмування та прогнозування	Лекція, семінар. Участь в дискусії на семінарі, виконання практичних вправ, обговорення Case study	Мати уявлення про сутність, принципи, етапи проведення програмування національної економіки. Знати види державних програм. Розуміти переваги та недоліки окремих різновидів державних програм (планів). Вивчити та уміти знайти застосування зарубіжному досвіду програмування національної економіки.	3
	Тема 11. Політика економічного зростання в національній економіці Економічне зростання в національній економічній системі. Оцінка тенденцій економічного зростання. Політика економічного зростання: поняття, функції та структура.	Лекція, семінар. Участь в дискусії на семінарі, виконання практичних вправ, обговорення Case study	Знати сутність і значення, а також способи забезпечення економічного зростання в національній економіці. Орієнтуватися щодо методів оцінки тенденцій та чинників економічного зростання. Добре знати характерні риси політики економічного зростання.	3

	Характерні риси політики економічного зростання в Україні. Концепції довгострокового економічного зростання в Україні. Методи оцінки чинників економічного зростання. Економіко-математичні моделі економічного зростання.			
	Тема 12. Інституційно-налі форми інтеграції у світове господарство Необхідність інтеграції національної економічної системи у світове господарство. Зміст та форми інтеграції національної економічної системи у світове господарство. Взаємовідносини України з міжнародними економічними організаціями на сучасному етапі. Програма інтеграції України у світове господарство. Фінансові особливості економічної інтеграції України.	Лекція, семінар. Участь в дискусії на семінарі, виконання практичних вправ.	Зрозуміти необхідність інтеграції національної економічної системи у світове господарство. Добре розуміти зміст та форми інтеграції національної економічної системи у світове господарство. Охарактеризувати взаємовідносини України з міжнародними економічними організаціями на сучасному етапі. Зрозуміти фінансові особливості економічної інтеграції України.	3

7. Система оцінювання

Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою.

Основою для такого контролю є: усне та письмове опитування, тестування, оцінювання виступів та презентацій, перевірка контрольних робіт, виконаних під час проведення контрольних заходів, виконання індивідуальної роботи.

Бали нараховуються за наступним співвідношенням:

семінарські, практичні, лабораторні роботи : 35% загальної кількості балів;
завдання індивідуальної роботи: 10% загальної кількості балів;
комп'ютерне тестування 5%; залікова робота: 50% загальної кількості балів.

8. Шкала оцінювання

Сума балів за 100-бальною шкалою	Оцінка в ЄКТС	Значення оцінки ЄКТС	Критерії оцінювання	Оцінка за національною шкалою	
				Екзамен, курсова робота, практика	Залік

90-100	A	відмінно	Здобувач вищої освіти виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили.	відмінно	зараховано
80-89	B	дуже добре	Здобувач вищої освіти вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна.	добре	
70-79	C	добре	Здобувач вищої освіти вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок.		
60-69	D	задовільно	Здобувач вищої освіти відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих.		
50-59	E	достатньо	Здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні.	задовільно	
35-49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	Здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.		
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу	Здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів.		
				незадовільно	Не зараховано

9. Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів та перескладання: завдання, які виконуються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (- 1-3 балів залежно від терміну затримки). Перескладання модулів відбувається із дозволу дирекції ННІ за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

Політика щодо академічної доброчесності: письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 20%. Списування під час контрольних робіт та виконання залікової роботи заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів).

Політика щодо відвідування: відвідування занять не є обов'язковим компонентом оцінювання.

Загальна система оцінювання курсу	виконання всіх видів навчальних робіт впродовж семестру /диференційований залік - 50/50%

Вимоги до індивідуальної роботи	Має бути підготовлена презентація обсягом 10-12 змістовних слайдів на одну з наступних тем: «Структурна модернізація економіки: можливість повоєнного кидка»; «Політика повоєнного відновлення держави та її стратегічні орієнтири»; «Концептуальні принципи повоєнної економічної перебудови» № Національні пріоритети структурної перебудови. «Структурна перебудова економіки на основі інноваційної моделі розвитку»; «Фінансові джерела повоєнного відновлення економіки України». Презентація виконаної індивідуальної роботи може бути максимально оцінено у 10 балів.
Семінарські заняття	- усне та письмове опитування; - проведення диспутів, рольових ігор, «мозкової атаки»; - заслуховування доповідей; - захист презентацій; - тестування.
Умови підсумкового контролю	виконання щонайменше 50% запланованих протягом семестру завдань є допуском до написання підсумкової залікової роботи

10. Рекомендована література

Основна

1. Бліщук К. М., Матвійшин К.М. Економічний аналіз державної політики: основні поняття, підходи до застосування: навч. посібн. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2007. 268 с.
2. Бодров В. Г., Сафронова О.М., Балдич Н.І.. Державне регулювання економіки та економічна політика : навч. посіб. К. : Академвидав, 2010. 520 с.
3. Національна економіка: навчальний посібник (у рисунках, схемах і таблицях) / О. І. Котикова, О. А. Горобченко, Т. Г. Олійник, І. Г. Крилова, І. О. Мельник, О. А. Купчишина. – Миколаїв : Іліон, 2020. – 196 с.

Додаткова

4. Гейко Л.М., Сментина Н.В. Національна економіка: Навчальний посібник. – Одеса: ротапринт, 2012 р. – 315 с.
5. Гринів Л. С. Національна економіка. — Львів : Магнолія-2006, 2009. — 464 с.
6. Гриньова В. М., Новікова М.М. Державне регулювання економіки : підручник. К. : Знання, 2008. 398 с.
7. Економічні суперечності глобалізації та локалізації в умовах гібридної війни та післявоєнної реконструкції: монографія / за ред. академіка Гриценка А. А. ; НАН України, ДУ “Інститут економіки та прогнозування НАН України”. К., 2022. 636 с. Режим доступу: <http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2022/12/Ес-superech-globaliz-ta-localizv-umomah-gibryd-viyny.pdf>.
8. Конституція України. К. : Інститут законодавства Верховної Ради України, 1996. 142 с.

9. Національна економіка: підручник для студ. вищих навч. закл. / [Круш П. В., Тульчинська С. О., Шашина М. В. та інші]. — К. : Каравела, 2008. — 416 с.
10. Національна економіка: практикум [Електронний ресурс] : навч. посіб. для здобувачів ступеня бакалавра денної форми навчання за освітньою програмою Міжнародна економіка спеціальності 051 Економіка галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки / КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад.: Корогодова О. О. — Електронні текстові дані (1 файл: _____ Мбайт). — Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2023. — 80 с. — Назва з екрана.
11. Національна економіка: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. [Білоцерківець В. В., Завгородня О. О., Лебедєва В. К. та ін.]; За ред. В. М. Тарасевича. — К.: Центр учбової літератури, 2009. — 280 с.
12. Dominick Salvatore, - National economic policies: an overview, National Economic Policies, North-Holland, 1991, Pages 3-12, ISBN 9780444986924, URL : <https://doi.org/10.1016/B978-0-444-98692-4.5000>
13. John Kenneth Galbraith, "The Present as the Future" in Economics in Perspective, A Critical History. Houghton Mifflin Co., Boston, Mass., 1987, pp. 290-291.
14. Haque, Irfan et al., Trade, Technology, and International Competitiveness. The World Bank, Washington, D.C., 1996, Chapters 4 and 5.

Інтернет-джерела

15. Урядовий портал [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua>
16. Державна служба статистики України [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
17. Верховна Рада України [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
18. Кабінет міністрів України [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua>
19. Міністерство фінансів України [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.minfin.kmu.gov.ua>
20. Міністерство економіки України [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/>
21. Міністерство аграрної політики та продовольства України [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.minagro.gov.ua>

22. Міністерство з питань стратегічних галузей промисловості України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://mspu.gov.ua/>
23. Міністерство енергетики України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.mpe.kmu.gov.ua>
24. Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://mtot.gov.ua/>
25. Міністерство молоді та спорту України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://sport.gov.ua>
26. Міністерство цифрової трансформації України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://thedigital.gov.ua>
27. Міністерство внутрішніх справ України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://mvs.gov.ua/>
28. Міністерство культури та інформаційної політики України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://mkip.gov.ua/>
29. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://mepr.gov.ua/>
30. Міністерство закордонних справ України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.mfa.gov.ua>
31. Міністерство інфраструктури України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://mtu.gov.ua>
32. Міністерство оборони України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.mil.gov.ua>
33. Міністерство освіти і науки України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua>
34. Міністерство охорони здоров'я України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.moz.gov.ua>
35. Міністерство розвитку громад та територій України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.minregion.gov.ua>
36. Міністерство соціальної політики України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.msp.gov.ua>
37. Міністерство у справах ветеранів України <https://mva.gov.ua/ua>
38. Міністерство юстиції України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.minjust.gov.ua>

39. Національна бібліотека ім. Вернадського (електронний каталог наукової періодики) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/portal/>